Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 20. septembra 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky – Smernica 93/13/EHS – Pôsobnosť – Článok 1 ods. 2 – Záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia – Článok 3 ods. 1 – Pojem ‚zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá' – Podmienka vložená do zmluvy po jej uzavretí v nadväznosti na zásah vnútroštátneho zákonodarcu – Článok 4 ods. 2 – Jasné a zrozumiteľné formulovanie podmienky – Článok 6 ods. 1 – Preskúmanie nekalej povahy podmienky vnútroštátnym súdom *ex offo* – Zmluva o úvere v cudzích menách uzavretá medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom"

Vo veci C-51/17,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Fővárosi Ítélőtábla (Regionálny odvolací súd Budapešť, Maďarsko) zo 17. januára 2017 a doručený Súdnemu dvoru 1. februára 2017, ktorý súvisí s konaním:

OTP Bank Nyrt.,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt

proti

Teréz Ilyésovej,

Emilovi Kissovi,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory M. Ilešič, sudcovia A. Rosas, C. Toader, A. Prechal (spravodajkyňa) a E. Jarašiūnas,

generálny advokát: E. Tančev,

tajomník: I. Illéssy, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. februára 2018,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– OTP Bank Nyrt. a OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt., v zastúpení: A. Lendvai, ügyvéd,

– T. Ilyés a E. Kiss, v zastúpení: P. Dantesz, ügyvéd,

* Jazyk konania: maďarčina.

– maďarská vláda, v zastúpení: M. Z. Fehér, splnomocnený zástupca,

– poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

– Európska komisia, v zastúpení: A. Tokár a A. Cleenewerck de Crayencour, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 3. mája 2018,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 1 ods. 2, článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), ako aj bodu 1 písm. i) prílohy tejto smernice.

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu, ktorého účastníkmi sú spoločnosti OTP Bank Nyrt. a OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. (ďalej spolu len „OTP Bank“) na jednej strane a pani Teréz Ilyésová a pán Emil Kiss (ďalej spolu len „dlžníci) na druhej strane vo veci návrhu na určenie nekalej povahy určitých zmluvných podmienok obsiahnutých v zmluve o úvere denominovanom vo švajčiarskych frankoch (CHF), poskytnutom a splatenom v maďarských forintoch (HUF).

Právny rámec

Právo Únie

3 Podľa trinásteho odôvodnenia smernice 93/13:

„keďže sa v zákonných alebo regulačných opatreniach členských štátov, ktoré priamo alebo nepriamo určujú podmienky spotrebiteľských zmlúv, nepredpokladá, že budú obsahovať nekalé podmienky; keďže sa z toho dôvodu nejaví potrebné zaoberať sa podmienkami odrážajúcimi povinné zákonné alebo regulačné opatrenia a zásady alebo ustanovenia medzinárodných dohovorov, ktorých zmluvnou stranou sú členské štáty alebo [Európska únia]; keďže v tomto ohľade znenie ‚kogentné zákonné alebo regulačné opatrenia‘ uvedené v článku 1 ods. 2 zahŕňa pravidlá, ktoré podľa zákona platia medzi zmluvnými stranami za predpokladu, že neboli vytvorené žiadne iné dohody“.

4 Článok 1 ods. 2 tejto smernice stanovuje:

„Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohovorov, ktorých sú členské štáty alebo [Únia] zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.“

5 Článok 3 uvedenej smernice znie:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred [vopred naformulovaná – *neoficiálny preklad*] a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky [jej obsah – *neoficiálny preklad*], najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.

…

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

6 Podľa článku 4 tejto istej smernice:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom [dodávané ako protiplnenie – *neoficiálny preklad*] na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.“

7 Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

8 Článok 7 ods. 1 tejto smernice znie takto:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvisl[é]mu uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

9 Príloha smernice 93/13 s názvom „Podmienky uvedené v článku 3 ods. 3“ obsahuje bod 1 písm. i) v nasledujúcom znení:

„1. Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

…

i) neodvolateľne zaviazať spotrebiteľa k podmienkam, s ktorými sa skutočne nemohol oboznámiť pred uzavretím zmluvy.“

Maďarské právo

Zákon o úverových inštitúciách

10 Podľa § 203 hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (zákon CXII z roku 1996 o úverových a finančných inštitúciách, ďalej len „zákon o úverových inštitúciách“):

„1. Finančná inštitúcia je povinná jasne a zrozumiteľne informovať tak svojich súčasných, ako aj potenciálnych klientov o podmienkach využívania služieb, ktoré poskytuje, ako aj o zmenách týchto podmienok. …

…

6. V prípade zmlúv uzavretých s maloobchodnými klientmi, ktorými sa poskytuje úver v cudzej mene alebo ktoré zavádzajú opčné právo na kúpu nehnuteľnosti, je finančná inštitúcia povinná vysvetliť klientovi riziko, ktoré mu vzniká pri zmluvnej transakcii, pričom klient podpisom potvrdí, že bol informovaný.“

Zákon DH 1

11 Podľa § 1 ods. 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [zákon XXXVIII z roku 2014 upravujúci špecifické záležitosti týkajúce sa rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko) o harmonizácii judikatúry o zmluvách o pôžičke uzavretých medzi úverovými inštitúciami a spotrebiteľmi, ďalej len „zákon DH 1“]:

„Tento zákon sa uplatňuje na zmluvy o spotrebiteľskom úvere uzatvorené medzi 1. májom 2004 a dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Pri uplatňovaní tohto zákona sa pojem zmluva o spotrebiteľskom úvere vzťahuje na akúkoľvek úverovú alebo pôžičkovú zmluvu založenú na devízovom základe (viazanú na alebo denominovanú v cudzej mene a splatnú v maďarských forintoch) alebo na finančnú zmluvu o finančnom lízingu, uzavretú medzi finančnou inštitúciou a spotrebiteľom v maďarských forintoch, ak zahŕňa všeobecné zmluvné podmienky alebo akékoľvek zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté v zmysle článku 3 ods. 1 alebo článku 4 ods. 1.“

12 Podľa ustanovenia § 3 ods. 1, 2 a 5 tohto zákona:

„1. V zmluve o spotrebiteľskom úvere je neplatná taká podmienka – pokiaľ nejde o individuálne dohodnutú zmluvnú podmienku –, na základe ktorej finančná inštitúcia rozhodne, že pri poskytnutí finančných prostriedkov na kúpu predmetu úveru alebo lízingu sa uplatní nákupný výmenný kurz, zatiaľ čo pri splácaní úveru sa uplatní predajný výmenný kurz, alebo akýkoľvek iný výmenný kurz iného typu, než je výmenný kurz stanovený pri poskytnutí finančných prostriedkov.

2. Neplatná zmluvná podmienka, ktorá je uvedená v odseku 1 – bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia ods. 3 –, sa nahradí ustanovením, podľa ktorého sa uplatní oficiálny výmenný kurz, ktorý stanovila Národná banka pre príslušnú menu, a to tak pri poskytnutí finančných prostriedkov, ako aj pri splácaní (vrátane splácania splátok a všetkých nákladov, poplatkov a provízií stanovených v cudzej mene).

…

5. Finančná inštitúcia je povinná vykonať so spotrebiteľom vyúčtovanie v súlade s ustanoveniami osobitného predpisu.“

13 § 4 toho uvedeného zákona stanovuje:

„1. V úverovej zmluve uzavretej so spotrebiteľmi, ktorá obsahuje právo jednostranne zmeniť zmluvu, sa jej podmienky – s výnimkou podmienok, ktoré boli individuálne dojednané – ktoré umožňujú jednostranné zvýšenie úrokovej sadzby alebo jednostranné zvýšenie úrokov, nákladov a poplatkov, považujú za nekalé…

2. Zmluvná podmienka uvedená v odseku 1 je neplatná, ak finančná inštitúcia… nezačala občianskoprávne sporové konanie, alebo ak súdny orgán žalobu zamietol alebo prerušil konanie vo veci, s výnimkou prípadu, keď by v prípade zmluvnej podmienky bolo možné začať konanie…, toto konanie však nebolo začaté, alebo ak začaté bolo, súdny orgán nerozhodol, že by táto zmluvná podmienka bola neplatná podľa odseku 2a.

2a. Zmluvná podmienka uvedená v odseku 1 je neplatná, ak súdny orgán rozhodol o jej neplatnosti podľa osobitného zákona o vyúčtovaní v konaní, ktoré vo verejnom záujme začal orgán dohľadu.

3. V prípadoch uvedených v odsekoch 2 a 2a je finančná inštitúcia povinná vykonať vyúčtovanie so spotrebiteľom v súlade s ustanoveniami osobitného zákona.“

Zákon DH 2

14 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že prijatím Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény [zákon XL z roku 2014 o pravidlách pre vyúčtovanie stanovené v zákone XXXVIII z roku 2014 o špecifických záležitostiach týkajúcich sa rozhodnutia súdu Kúria (Najvyšší súd) o harmonizácii judikatúry vo veciach zmlúv o pôžičke uzatvorených medzi finančnými inštitúciami a spotrebiteľmi, a ďalších ustanoveniach, ďalej len „zákon DH 2“], maďarský zákonodarca okrem iného uložil úverovým inštitúciám povinnosť vykonať vyúčtovanie týkajúce sa neoprávnene získaných výhod na úkor spotrebiteľov týmito inštitúciami na základe nekalých zmluvných podmienok.

Zákon DH 3

15 Podľa § 3 ods. 1 az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon LXXVII z roku 2014 o úprave niektorých otázok súvisiacich so zmenou meny, v ktorej sú vedené určité úverové zmluvy, a o pravidlách týkajúcich sa úrokov, ďalej len „zákon DH 3“):

„Zmluva o spotrebiteľskom úvere sa zo zákona mení podľa ustanovení tohto zákona.“

16 § 10 tohto zákona stanovuje:

„Finančná inštitúcia, veriteľ, je v súvislosti so zmluvami o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere v cudzích menách alebo založenými na cudzej mene povinná v lehote stanovenej na splnenie povinnosti vykonať vyúčtovanie podľa zákona [DH 2] zabezpečiť, aby bol na úver v maďarských forintoch zmenený dlh vyplývajúci zo zmluvy o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere v cudzích menách alebo zo zmluvy o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere založenej na cudzej mene alebo celkový dlh vyplývajúci z takej zmluvy – vrátane úrokov, poplatkov, provízií a nákladov účtovaných v cudzích menách –, pričom oba sa určia na základe vyúčtovania vykonaného v súlade so zákonom [DH 2]. Na účely tejto zmeny sa uplatní, z nižšie uvedených výmenných kurzov:

a) priemer oficiálnych výmenných kurzov danej meny stanovených Národnou bankou Maďarska v období od 16. júna 2014 do 7. novembra 2014, alebo

b) oficiálny výmenný kurz stanovený Národnou bankou Maďarska 7. novembra 2014,

ten, ktorý je k referenčnému dátumu pre spotrebiteľa výhodnejší (ďalej len ‚prepočítanie na forinty‘).“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

17 Dňa 15. februára 2008 dlžníci uzavreli so spoločnosťou ELLA Első Lakáshitel Kereskedelmi Bank Zrt, právnou predchodkyňou OTP Bank, zmluvu o úvere denominovanú vo švajčiarskych frankoch, ale poskytnutú a splatenú v maďarských forintoch (ďalej len „predmetná zmluva o úvere“). Táto zmluva o úvere zabezpečená samostatným záložným právom bola vyčíslená v tejto mene na základe denného

výmenného kurzu. Zmluva o úvere obsahovala ustanovenia upravujúce jednak rozdiel medzi výmenným kurzom uplatniteľnom pri vyplatení sumy úveru a výmenným kurzom uplatniteľnom pri splatnosti tejto sumy, teda medzi kurzom pre predaj a kurzom pre nákup uplatňovaný OTP Bank a jej právnou predchodkyňou (ďalej len „rozdiel výmenných kurzov“) a jednak možnosť príjemcu úveru jednostranne zmeniť zmluvu, čo mu umožňovalo zvýšiť úroky, poplatky a náklady (ďalej len „možnosť jednostrannej zmeny“).

18 Bod 4.7.1 predmetnej zmluvy o úvere stanovoval, že „dlžník je povinný splniť svoje platobné záväzky, ktoré sú mu uložené, vyčíslené v mene úveru, prevodom protihodnoty v maďarských forintoch na ‚úverový‘ účet… otvorený v [OTP Bank] na účely tohto úveru. Dlžník má povinnosť splniť platné platobné záväzky najneskôr v deň splatnosti dlhu podľa kurzu pre predaj zvolenej meny, uverejneného v súlade so všeobecnými podmienkami, pričom zabezpečí vloženie prostriedkov na vyššie uvedený účet najneskôr v deň splatnosti, v prejednávanej veci protihodnotou v maďarských forintoch. Veriteľ prepočítal na maďarské forinty platobné záväzky denominované v mene dlžníka podľa kurzu uvedeného v tomto bode ku dňu splatnosti a odpočíta túto sumu z uvedeného ‚úverového‘ účtu v maďarských forintoch“.

19 Bod 10 predmetnej zmluvy o úvere s názvom „Vyhlásenie o oboznámení sa s rizikom“ znie takto: „V súvislosti s rizikom úveru dlžník vyhlasuje, že pozná podrobné informácie, ktoré mu v tejto súvislosti poskytla veriteľka, a rozumie im, a že si je vedomý rizika vyplývajúceho z použitia úveru v cudzej mene a aj toho, že toto riziko nesie výlučne dlžník. Pokiaľ ide o kurzové riziko, dlžník bol oboznámený najmä s tým, že pokiaľ dôjde v priebehu platnosti zmluvy ku kolísaniu výmenného kurzu maďarského forintu vo vzťahu k švajčiarskemu franku v neprospech dlžníka (t. j. v prípade, že dôjde k oslabeniu výmenného kurzu maďarského forintu vzhľadom na výmenný kurz platný v čase uzatvorenia zmluvy), táto okolnosť by mohla spôsobiť výrazné zvýšenie splátok, ktorých výška je určená v cudzej mene a ktoré sú splatné v maďarských forintoch. Podpísaním tejto zmluvy dlžník potvrdzuje, že si je vedomý toho, že bude niesť všetky prípadné hospodárske dôsledky tohto rizika. Okrem toho vyhlasuje, že dôkladne zvážil prípadné dôsledky vyplývajúce z kurzového rizika, že prijíma toto riziko, ktoré zvážil z hľadiska svojej platobnej spôsobilosti a svojho ekonomického postavenia, a že v súvislosti s kurzovým rizikom nebude môcť uplatňovať proti banke žiadnu požiadavku“.

20 Dňa 16. mája 2013 dlžníci podali na Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko) žalobu o neplatnosť predmetnej zmluvy o úvere najmä z dôvodu, že nemohli posúdiť rozsah kurzového rizika, keďže dotknutá zmluvná podmienka nie je formulovaná jasne a zrozumiteľne.

21 OTP Bank navyše 22. júla 2013 vypovedala uvedenú zmluvu z dôvodu, že dlžníci neplnili záväzky z tejto zmluvy.

22 Podľa OTP Bank jej právna predchodkyňa v plnom rozsahu splnila svoju povinnosť informovať o kurzovom riziku v súlade s povinnosťami stanovenými v § 203 zákona o úverových inštitúciách.

23 Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť) vyhovel návrhu dlžníkov rozhodnutím z 11. marca 2016. Po prvé uviedol, že uzavretie zmluvy o úvere v cudzej mene bolo v tom čase výhodnejšie a lacnejšie ako uzavretie zmluvy denominovanej v maďarských forintoch. Po druhé OTP Bank si vzhľadom na pretrvávajúcu krízu mala byť vedomá, že použitie švajčiarskeho franku ako bezpečnej meny predstavovalo značné riziká bez toho, aby na to upozornila dlžníkov. Okrem toho zmluvná podmienka týkajúca sa kurzového rizika nebola formulovaná jasne a zrozumiteľne. Tento súd sa rozhodol previesť zostatok dlhu dlžníkov na maďarské forinty, akoby zmluva o úvere bola denominovaná v tejto mene.

24 OTP Bank podala odvolanie proti tomuto rozhodnutiu na vnútroštátny súd Fővárosi Ítélőtábla (Regionálny odvolací súd Budapešť, Maďarsko) z dôvodu, že prvostupňový súd nezohľadnil ustanovenia maďarského práva, ktoré vstúpili do platnosti po podaní žaloby dlžníkmi, najmä ustanovenia zákona DH 2 a procesné požiadavky, ktoré obsahujú a ktoré musí plniť spotrebiteľ ako žalobca v konaní o zmluve o úvere denominovanej v cudzej mene.

25 Dlžníci naopak navrhujú potvrdenie rozhodnutia Fővárosi Törvényszék (Súd hlavného mesta Budapešť). Podľa dlžníkov § 3 ods. 1 a § 4 ods. 1 zákona DH 1 v zásade definujú ako nekalú každú podmienku, ktorá stanovuje buď rozdiel výmenných kurzov, alebo možnosť jednostrannej zmeny, kým na iné zmluvné podmienky, najmä podmienky týkajúce sa informácií o rizikách viazaných na výmenné kurzy, sa nevzťahujú tieto ustanovenia a musia byť posudzované prípad od prípadu.

26 Vnútroštátny súd pripomína, že zákon DH 1 bol prijatý jednak po rozhodnutí Kúria (Najvyšší súd) č. 2/2014 PJE (*Magyar Közlöny* 2014/91, s. 10975), vydanom v záujme jednotného výkladu ustanovení občianskeho práva a jednak po rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). § 3 ods. 1 tohto zákona stanovuje, že sú neplatné podmienky zmlúv o úvere uzavreté so spotrebiteľmi týkajúce sa rozdielu vo výmennom kurze, ktoré neboli individuálne dohodnuté. Uvedený zákon stanovuje, že takáto podmienka sa s retroaktívnymi účinkami nahradí ustanovením, ktoré stanovuje uplatnenie oficiálneho výmenného kurzu dotknutej meny vypočítaného Národnou bankou Maďarska.

27 Okrem toho z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v rozhodnutí uvedenom v predchádzajúcom bode Kúria (Najvyšší súd) rozhodol, že „zmluvná podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere v cudzích menách, ktorá prenáša kurzové riziko bez akéhokoľvek obmedzenia na spotrebiteľa – protiváhou za poskytnutie priaznivejšej úrokovej sadzby – je zmluvnou podmienkou týkajúcou sa hlavného predmetu zmluvy, ktorej nekalá povaha vo všeobecnosti nemôže byť preskúmaná. Takáto podmienka môže byť preskúmaná a vyhlásená za nekalú iba v prípade, ak v čase uzavretia zmluvy a vzhľadom na znenie zmluvy a na informácie získané úverovou inštitúciou nie je obsah zmluvných podmienok jasný ani zrozumiteľný pre riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa. Zmluvná podmienka týkajúca sa kurzového rizika sa považuje za nekalú, v dôsledku čoho je zmluva v celom rozsahu alebo čiastočne neplatná, pokiaľ sa spotrebiteľ vzhľadom na to, že sa mu neposkytli informácie alebo sa mu ich poskytli neskoro, môže dôvodne domnievať, že kurzové riziko nie je skutočné alebo že toto riziko znáša len do určitej miery“.

28 Maďarský zákonodarca následne prijatím zákona DH 2 uložil úverovým inštitúciám povinnosť vykonať vyúčtovanie preplatkov na základe nekalých podmienok uvedených v § 3 a § 4 zákona DH 1. Zákon DH 3 stanovuje, že dotknuté úvery sa prevedú s konečnou platnosťou na maďarské forinty podľa výmenného kurzu stanoveného v jeho § 10, aby sa v budúcnosti predišlo rizikám spojeným s výmenou.

29 Vnútroštátny súd uvádza, že prijatím zákonov, akými sú zákon DH 1 a zákon DH 3, mal maďarský zákonodarca v úmysle napraviť problém, ktorý vznikol uzavretím veľkého počtu zmlúv o úvere denominovaných v cudzích menách, najmä zrušením rozdielu výmenných kurzov a uložením povinnosti uplatniť výmenný kurz stanovený Národnou bankou Maďarska. Tento súd však uvádza, že aj keď je pre spotrebiteľa tento posledný uvedený kurz priaznivejší ako kurz stanovený v zmluve o úvere, nič to nemení na tom, že riziko fluktuácie výmenného kurzu cudzej meny vo vzťahu k splatnej mene, v prípade zvýšenia tejto meny alebo zníženia národnej meny, stále zaťažuje dlžníka.

30 Na jednej strane takéto nahradenie zmluvných podmienok ustanoveniami uvedenými vo vnútroštátnom práve by však mohlo mať podľa vnútroštátneho súdu za následok, že na tieto ustanovenia by sa už nesťahovala smernica 93/13, keďže nejde o „zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté“ v zmysle tejto smernice. Na druhej strane, aj keď tieto ustanovenia musia byť v zmysle uvedenej smernice považované za „zmluvné podmienky“, na podmienku týkajúcu sa kurzového rizika

sa môže vzťahovať oslobodenie stanovené v článku 1 ods. 2 tejto istej smernice, keďže by mohla predstavovať zmluvnú podmienku, ktorá v zmysle tohto ustanovenia „odrá[ža] záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia“ a nevzťahujú sa na ňu teda ustanovenia smernice 93/13.

31 Za predpokladu, že výnimka stanovená v článku 1 ods. 2 smernice 93/13 sa nebude v prejednávanej veci uplatňovať, vnútroštátny súd uvádza, že mu prináleží posúdiť, či je podmienka týkajúca sa kurzového rizika formulovaná jasne a zrozumiteľne, keďže dlžníkom boli, pokiaľ ide o kurzové riziko, poskytnuté len všeobecné informácie.

32 V tomto kontexte sa vnútroštátny súd pýta, či mu preskúmaním tejto podmienky bude umožnené zohľadniť aj ďalšie prípadne nekalé podmienky, ktoré sa nachádzajú v tejto zmluve v čase jej uzavretia, aj keď boli neskôr zrušené a prípadne nahradené podľa ustanovení vnútroštátneho práva.

33 Nakoniec, pokiaľ ide o zohľadnenie nekalých podmienok vnútroštátnym súdom z úradnej moci, vnútroštátny súd uvádza, že Kúria (Najvyšší súd) vykladal judikatúru Súdneho dvora, pričom zohľadnil, tak ako Súdny dvor, dodržanie dispozičnej zásady, podľa ktorej rozhodol o žalobe na základe skutkových okolností a návrhov predložených účastníkmi konania z hľadiska uplatňovaného nároku. Vnútroštátny súd sa teda pýta, či má možnosť, alebo dokonca povinnosť, posúdiť prípadnú nekalú povahu podmienok, ktoré neboli uplatnené spotrebiteľom na podporu svojho nároku v postavení žalobcu.

34 Za týchto podmienok Fővárosi Ítélőtábla (Regionálny odvolací súd Budapešť) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Má sa za ‚podmienku, ktorá nebola dojednaná individuálne‘, v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13, a teda za podmienku, ktorá patrí do pôsobnosti tejto smernice, považovať zmluvná podmienka, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa a ktorá sa v dôsledku zrušenia nekalej zmluvnej podmienky stanovujúcej rozpätie medzi nákupným a predajným kurzom, a povinnosť niesť príslušné kurzové riziko, stala súčasťou zmluvy s účinkom *ex tunc*, a to v dôsledku zásahu zákonodarcu vykonaného v súvislosti so spormi v oblasti neplatnosti týkajúcimi sa značného množstva zmlúv?

2. V prípade, že zmluvná podmienka prenášajúca kurzové riziko na spotrebiteľa patrí do pôsobnosti smernice 93/13, má sa pravidlo o výnimke, ktoré je uvedené v článku 1 ods. 2 uvedenej smernice, vykladať v tom zmysle, že sa týka aj zmluvnej podmienky odrážajúcej záväzné vnútroštátne právne ustanovenia v zmysle bodu 26 [rozsudku z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11), EU:C:2013:180)], ktoré boli prijaté alebo vstúpili do platnosti až po uzavretí zmluvy? Má sa do pôsobnosti vyššie uvedeného pravidla o výnimke zahrnúť zmluvná podmienka, ktorá sa stala súčasťou zmluvy s účinkom *ex tunc* po uzavretí tejto zmluvy, a to na základe záväzného právneho ustanovenia, ktorým sa napravuje neplatnosť spôsobená nekalou povahou zmluvnej podmienky spôsobujúcej nemožnosť plnenia zmluvy?

3. Pokiaľ z odpovede na otázky uvedené vyššie vyplynie, že možno preskúmať nekalú povahu zmluvnej podmienky prenášajúcej kurzové riziko na spotrebiteľa, má sa požiadavka týkajúca sa zrozumiteľného naformulovania, ktorá je uvedená v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, vykladať v tom zmysle, že táto požiadavka je dodržaná aj v prípade, že je spôsobom uvedeným v opise skutkových okolností splnená povinnosť poskytnúť informácie, ktorá je stanovená v právnych predpisoch a formulovaná nevyhnutne všeobecným spôsobom, alebo musia byť oznámené aj údaje týkajúce sa rizík pre spotrebiteľa, ktoré sú úverovej inštitúcii známe alebo k nim mohla mať táto inštitúcia prístup v čase uzavretia zmluvy?

4. Je potrebné sa domnievať, z hľadiska požiadavky jasnosti a transparentnosti a z hľadiska ustanovenia bodu 1 písm. i) prílohy smernice 93/13, že je relevantná skutočnosť, že v čase uzavretia zmluvy boli jej súčasťou zmluvné podmienky týkajúce sa práva vykonať jednostrannú zmenu, ako aj podmienky

týkajúce sa rozpätia nákupného a predajného kurzu, ktoré boli o niekoľko rokov neskôr vyhlásené za nekalé, spolu s podmienkami týkajúcimi sa prenesenia kurzového rizika, takže spojený účinok všetkých týchto podmienok viedol k tomu, že spotrebiteľ nemohol v skutočnosti nijako predvídať, akým ďalším vývojom prejdú platobné záväzky a na základe akého mechanizmu sa budú meniť? Alebo sa zmluvné podmienky, ktoré boli neskôr vyhlásené za nekalé, nemajú zohľadniť pri preskúmavaní nekalej povahy podmienky stanovujúcej kurzové riziko?

5. V prípade, že vnútroštátny súd vyhlási za nekalú zmluvnú podmienku, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa, je pri určovaní právnych následkov v súlade s ustanoveniami vnútroštátneho práva povinný z úradnej moci preskúmať, pričom sa dodrží právo účastníkov vyjadriť sa v kontradiktórnom riadení, aj nekalú povahu iných zmluvných podmienok, ktoré žalobcovia vo svojom návrhu nenapadli? Uplatňuje sa zásada zisťovania skutkového stavu z úradnej moci, ktorá vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, aj v prípade, že je žalobcom spotrebiteľ, alebo dispozičná zásada v takomto prípade vykonanie skúmania z úradnej moci vylučuje, a to vzhľadom na postavenie dispozičného práva v celom konaní a na osobitosti daného konania?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti otázok

35 OTP Bank sa domáha neprípustnosti prvej až štvrtej otázky v podstate z dôvodov, že majú hypotetickú povahu a že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej. Podľa OTP Bank vnútroštátny súd vychádzal z nesprávneho predpokladu, že účelom zákonov DH 1 a DH 3 bolo preniesť kurzové riziko súvisiace so zmluvami o úvere denominovanými v cudzích menách na spotrebiteľov. Účelom uvedených zákonov, ako aj rozhodnutí Kúria (Najvyšší súd), najmä rozhodnutia č. 2/2014 PJE, totiž nebolo uloženie povinnosti zmeniť *ex tunc* podmienky týkajúce sa kurzového rizika, ktoré už boli súčasťou existujúcich zmlúv. Kúria (Najvyšší súd) tak rozhodol, že vnútroštátnemu súdu prináleží posúdiť jasnosť a zrozumiteľnosť znenia každej podmienky podliehajúcej posúdeniu týmto súdom podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13. Ustanovenia zákonov DH 1 a DH 3 nezmenili obsah tohto rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd).

36 Pokiaľ ide o piatu otázku, OTP Bank tvrdí, že Súdny dvor už rozhodol, že podľa článku 6 ods. 1 smernice 93/13 je vnútroštátny súd povinný preskúmať z úradnej moci nekalú povahu zmluvnej podmienky. Keďže účastníci konania sa zhodujú v tomto aspekte, neexistuje žiadna súvislosť s existenciou sporu.

37 V tejto súvislosti treba na úvod pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzí na vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o návrhu vnútroštátneho súdu len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s realitou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sa mu položili (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. apríla 2018, Krüsemann a i., C-195/17, C-197/17 až C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17 až C-286/17 a C-290/17 až C-292/17, EU:C:2018:258, bod 24 a citovanú judikatúru).

38 Pokiaľ ide o tvrdenie OTP Bank, že zákony DH 1 a DH 3 neupravujú situáciu spotrebiteľa týkajúcu sa kurzového rizika a že z tohto dôvodu majú otázky hypotetickú povahu, je potrebné uviesť, že vnútroštátny súd v podstate uvádza, že prijatie týchto zákonov má prinajmenšom určitý vplyv na toto riziko.

39 Zo skutočností predložených Súdnemu dvoru, vrátane samotného návrhu na začatie prejudiciálneho konania, síce vyplýva, že existencia takéhoto rizika vyplýva zo samotnej povahy zmluvy, ktorá je v prejednávanej veci výslovne vyjadrená v bode 4.7.1 predmetnej zmluvy o úvere, podľa ktorého je dlžník povinný splniť svoje platobné záväzky denominované v mene úveru, prevodom protihodnoty v maďarských forintoch vypočítanej podľa kurzu pre predaj meny v deň splátky.

40 Podľa vnútroštátneho súdu však § 3 ods. 2 zákona DH 1, podľa ktorého podmienka o rozdiele výmenných kurzov, ktorá je neplatná, je nahradená ustanovením ukladajúcim povinnosť uplatniť oficiálny výmenný kurz stanovený Národnou bankou Maďarska pre príslušnú menu, ako aj § 10 zákona DH 3, podľa ktorého zmluvy o úvere denominované v cudzích menách sú právom zmenené na zmluvy denominované v maďarských forintoch, pričom výmenný kurz bol v čase tejto zmeny stanovený na priemernom základe, majú stále za účinok, že v praxi je kurzové riziko stále prenášané na spotrebiteľa.

41 Prezumpcia relevantnosti, ktorá bola uvedená v bode 37 tohto rozsudku, však nemôže byť vyvrátená len samotnou okolnosťou, že jeden z účastníkov konania vo veci samej spochybňuje výklad ustanovení vnútroštátneho práva vnútroštátnym súdom a z tohto dôvodu relevantnosť prejudiciálnych otázok na účely riešenia sporu vo veci samej. Iba vnútroštátny súd má totiž právomoc zistiť a posúdiť skutkový stav veci, ktorú prejednáva, ako aj vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo (rozsudok z 8. júna 2016, Hünnebeck, C-479/14, EU:C:2016:412, bod 36 a citovaná judikatúra).

42 Pokiaľ ide o piatu otázku, vnútroštátny súd sa v podstate pýta, či judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa povinnosti vnútroštátneho súdu za určitých okolností skúmať z úradnej moci dôkazy, ktoré mu účastníci konania nepredložili, sa uplatňuje aj vo veci samej, v ktorej spotrebiteľ nie je žalovaným, ale žalobcom.

43 V tejto súvislosti stačí pripomenúť, že aj v prípade existencie judikatúry Súdneho dvora, ktorá dotknutú právnu otázku objasňuje, si vnútroštátne súdy zachovávajú možnosť obrátiť sa na Súdny dvor, pokiaľ to považujú za vhodné, bez toho, aby okolnosť, že ustanovenia, ktorých výklad sa požaduje, už Súdny dvor vyložil, zbavovala Súdny dvor právomoci znova rozhodovať (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 21 a citovaná judikatúra).

44 V prejednávanej veci nie je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s existenciou ani s predmetom sporu vo veci samej, ani že problém je hypotetický, alebo že Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré mu boli položené.

45 Z toho vyplýva, že prejudiciálne otázky sú prípustné.

O prvej otázke

46 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má pojem „podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá“, uvedený v článku 3 ods. 1 smernice 93/13, vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje najmä na zmluvnú podmienku zmenenú záväzným vnútroštátnym zákonným ustanovením, ako je § 3 ods. 2 zákona DH 1 v spojení s § 10 zákona DH 3, prijatým po uzavretí zmluvy o spotrebiteľskom úvere na účely nahradenia neplatnej podmienky obsiahnutej v uvedenej zmluve, tým, že ukladá pre výpočet zostatku úveru povinnosť uplatniť výmenný kurz stanovený Národnou bankou.

47 Podľa článku 3 ods. 2 uvedenej smernice sa podmienka stále nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola naformulovaná vopred, a ak spotrebiteľ preto nemohol ovplyvniť jej obsah.

48 V prejednávanej veci je z dôvodu, že podmienky, o ktoré ide vo veci samej, boli uložené vnútroštátnym zákonodarcom, nesporné, že zmluvné strany ich nedohodli individuálne.

49 Na prvú otázku treba preto odpovedať tak, že pojem „podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá“, uvedený v článku 3 ods. 1 smernice 93/13, treba vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje najmä na zmluvnú podmienku zmenenú záväzným vnútroštátnym zákonným ustanovením prijatým po uzavretí zmluvy so spotrebiteľom, ktorého cieľom je nahradiť neplatnú podmienku obsiahnutú v uvedenej zmluve.

O druhej otázke

50 V prvom rade treba uviesť, ako už bolo uvedené v bode 39 tohto rozsudku, a ako vyplýva zo spisu predloženého Súdnemu dvoru, že v prejednávanej veci vyplýva existencia kurzového rizika zo samotnej povahy predmetnej zmluvy o úvere, najmä z jej bodu 4.7.1. Podľa vnútroštátneho súdu však zachovanie tohto kurzového rizika vyplýva taktiež, aspoň čiastočne, z uplatnenia § 3 ods. 2 zákona DH 1 v spojení s § 10 zákona DH 3, keďže tieto ustanovenia vnútroštátneho práva vedú k zmene platných zmlúv *ipso iure* spočívajúcej v nahradení výmenného kurzu meny, v ktorej bola zmluva o úvere denominovaná, oficiálnym výmenným kurzom stanoveným Národnou bankou Maďarska.

51 Je preto potrebné zastávať názor, že vnútroštátny súd sa svojou druhou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 1 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že pôsobnosť tejto smernice sa vzťahuje na podmienky upravené na základe záväzných ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré boli prijaté po uzavretí zmluvy o spotrebiteľskom úvere, a ktorých cieľom je nahradiť neplatnú podmienku tejto zmluvy tým, že sa zavedie oficiálny výmenný kurz stanovený Národnou bankou na výpočet zostatku úveru, pričom sa zachová prenesenie kurzového rizika na spotrebiteľa v prípade devalvácie národnej meny voči cudzej mene, v ktorej bol úver dohodnutý.

52 Treba pripomenúť, že článok 1 ods. 2 smernice 93/13, ktorý sa týka zmluvných podmienok odrážajúcich záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia, stanovuje vylúčenie z pôsobnosti tejto smernice. Súdny dvor už rozhodol, že takéto vylúčenie predpokladá splnenie dvoch podmienok. Zmluvná podmienka musí jednak odrážať zákonné alebo regulačné ustanovenie a jednak musí byť toto ustanovenie záväzné (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, body 27 a 28 a citovanú judikatúru).

53 Toto vylúčenie z režimu smernice 93/13 je odôvodnené skutočnosťou, že v zásade možno legitímne predpokladať, že vnútroštátny zákonodarca našiel rovnováhu medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán niektorých kategórií zmlúv (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 28).

54 Súdny dvor však tiež rozhodol, že vnútroštátny súd musí zohľadniť skutočnosť, že vzhľadom najmä na cieľ uvedenej smernice, teda ochranu spotrebiteľa proti nekalým podmienkam obsiahnutým v zmluvách, ktoré so spotrebiteľmi uzavreli predajcovia alebo dodávatelia, treba výnimku stanovenú v článku 1 ods. 2 tejto smernice vykladať reštriktívne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 31 a citovanú judikatúru).

55 Pokiaľ ide najmä o uvedený cieľ, ako aj všeobecnú systematiku smernice 93/13, vzhľadom na povahu a význam verejného záujmu, na ktorom spočíva ochrana priznaná spotrebiteľom, táto smernica ukladá členským štátom jednak podľa jej článku 6 ods. 1 povinnosť stanoviť, „aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa… neboli záväzné pre spotrebiteľa“, a jednak, ako vyplýva z jej článku 7 ods. 1, stanoviť primerané a účinné prostriedky, „ktoré by zabránili súvisl[é]mu uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 98 a citovanú judikatúru).

56 Pokiaľ ide konkrétne o článok 6 ods. 1 smernice 93/13, Súdny dvor už rozhodol, že aj keď toto ustanovenie vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, aby nekalé podmienky neboli „podľa ich vnútroštátneho práva“ pre spotrebiteľov záväzné, nič to nemení na tom, že vnútroštátny právny rámec ochrany, ktorú spotrebiteľom zaručuje smernica 93/13, nemôže zmeniť rozsah a v dôsledku toho ani podstatu tejto ochrany (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 64 a 65).

57 V prejednávanej veci je nesporné, že § 3 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 boli prijaté po uzavretí zmlúv o úvere denominovaných v cudzích menách, pričom vnútroštátny zákonodarca považoval podmienku o rozpätí výmenného kurzu, ktorú uvedené zmluvy vo všeobecnosti obsahovali, za nekalú a v tomto kontexte rozhodol nahradiť výmenný kurz určený podľa zmluvných podmienok výmenným kurzom stanoveným Národnou bankou Maďarska.

58 Zo skutočností, ktorými disponuje Súdny dvor, vyplýva, že tieto zákony boli prijaté v osobitnom kontexte, keďže vychádzajú z rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd) č. 2/2014 PJE vydaného v záujme jednotnosti práva, v ktorom tento súd rozhodol o nekalej povahe alebo o prezumpcii nekalej povahy podmienok o rozpätí výmenného kurzu a o možnosti jednostrannej zmeny nachádzajúcich sa v zmluvách o pôžičke alebo o úvere denominovaných v cudzích menách a uzavretých so spotrebiteľmi.

59 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že tak uvedené rozhodnutie Kúria (Najvyšší súd), ako aj zákon DH 1 vychádzajú z rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

60 Súdny dvor sa v bode 82 tohto rozsudku domnieval, že za určitých okolností je nahradenie nekalej podmienky vnútroštátnym ustanovením dispozitívnej povahy v súlade s účelom článku 6 ods. 1 smernice 93/13, keďže podľa ustálenej judikatúry toto ustanovenie smeruje k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť, a nie k vyhláseniu neplatnosti všetkých zmlúv obsahujúcich nekalé podmienky.

61 Ak by totiž nebolo umožnené vnútroštátnemu súdu nahradiť nekalú podmienku, bez ktorej by dotknutá zmluva nemohla zostať v platnosti, ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy, tento súd by bol nútený vyhlásiť zmluvu za neplatnú v celom rozsahu. To by mohlo vystaviť spotrebiteľa obzvlášť škodlivým dôsledkom, keďže takéto vyhlásenie neplatnosti má v zásade za následok, že dochádza k okamžitej splatnosti nesplatenej časti úveru vo výške, ktorá by mohla prekročiť finančné možnosti spotrebiteľa, a z toho dôvodu by viedla k potrestaniu skôr spotrebiteľa než veriteľa, ktorý by v dôsledku tejto skutočnosti nebol odrádzaný od toho, aby do zmlúv, ktoré navrhuje, vkladal takéto podmienky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 83 a 84).

62 Pokiaľ ide o prejednávanú vec, zo skutočností, ktorými disponuje Súdny dvor, vyplýva, že nahradením podmienky týkajúcej sa rozpätia výmenných kurzov podľa § 3 ods. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 podmienkou, ktorá stanovuje, že sa výmenný kurz určený Národnou bankou Maďarska platný k dátumu splatnosti uplatňuje medzi zmluvnými stranami, mal vnútroštátny zákonodarca v úmysle určiť určité podmienky týkajúce sa záväzkov obsiahnutých v zmluvách o úvere tohto druhu.

63 V tejto súvislosti už Súdny dvor rozhodol, že článok 1 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatňuje na podmienky uvedené v zmluve medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, ktoré sú určené vnútroštátnou právnou úpravou (pozri v tomto zmysle uznesenie zo 7. decembra 2017, Woonhaven Antwerpen, C-446/17, neuverejnené, EU:C:2017:954, bod 31).

64 Z toho vyplýva, že zmluvné podmienky, na ktoré sa vzťahuje bod 62 tohto rozsudku a ktoré odrážajú záväzné zákonné ustanovenia, nemôžu patriť do pôsobnosti smernice 93/13.

65 Toto konštatovanie však neznamená, že iná zmluvná podmienka, akou je podmienka týkajúca sa kurzového rizika, je v celom rozsahu taktiež vylúčená z pôsobnosti tejto smernice a nemôže byť teda skúmaná z hľadiska tejto smernice.

66 Ako bolo pripomenuté v bode 54 tohto rozsudku, článok 1 ods. 2 smernice 93/13 treba totiž vykladať reštriktívne. Skutočnosť, že niektoré podmienky odrážajúce zákonné ustanovenia nespadajú do pôsobnosti tejto smernice, neznamená, že platnosť iných podmienok, ktoré sú uvedené v tej istej zmluve a na ktoré sa nevzťahujú zákonné ustanovenia, by nemohla byť posúdená vnútroštátnym súdom z hľadiska uvedenej smernice.

67 V prejednávanej veci zo spisu predloženému Súdnemu dvoru vyplýva, že zmeny vyplývajúce z § 3 ods. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 nemali v úmysle upraviť celú otázku kurzového rizika, pokiaľ ide o obdobie medzi okamihom uzavretia predmetnej zmluvy o úvere a jej konverziou na maďarské forinty podľa zákona DH 3.

68 Pokiaľ ide o zmluvné podmienky týkajúce sa otázky kurzového rizika, na ktoré sa nevzťahujú tieto legislatívne zmeny, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že na takéto podmienky sa vzťahuje článok 4 ods. 2 smernice 93/13, pričom sú vyňaté z posúdenia svojej nekalej povahy len v rozsahu, v akom sa príslušný vnútroštátny súd na základe preskúmania jednotlivých prípadov domnieva, že boli predajcom alebo dodávateľom formulované jasne a zrozumiteľne (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 43).

69 Okrem toho skutočnosť, že podmienky týkajúce sa rozpätia výmenného kurzu sú tak vylúčené z pôsobnosti smernice 93/13 podľa jej článku 1 ods. 2, nie je prekážkou toho, aby požiadavky, ktoré vyplývajú z článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 tejto smernice, ako aj z judikatúry Súdneho dvora, ako bolo pripomenuté okrem iného v bodoch 32 až 34 rozsudku z 31. mája 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), boli naďalej uplatniteľné na všetky ďalšie oblasti, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, a najmä na procesné pravidlá umožňujúce zabezpečiť dodržanie práv, ktoré osoby podliehajúce súdnej právomoci vyvodzujú z uvedenej smernice.

70 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 1 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že pôsobnosť tejto smernice sa nevzťahuje na podmienky odrážajúce záväzné ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré boli do zmluvy o spotrebiteľskom úvere vložené po jej uzavretí, pričom ich cieľom je nahradiť neplatnú podmienku tejto zmluvy zavedením výmenného kurzu stanoveného Národnou bankou. Podmienka týkajúca sa kurzového rizika, o akú ide v prejednávanej veci, však podľa tohto ustanovenia nie je z uvedenej pôsobnosti vylúčená.

O tretej otázke

71 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej musia byť zmluvné podmienky formulované zrozumiteľne, znamená, že úverová inštitúcia poskytuje podrobné informácie o kurzovom riziku, medzi ktorými sa nachádza analýza rizík, pokiaľ ide o hospodárske dôsledky, ktoré by mohli vyplývať z devalvácie národnej meny vo vzťahu k cudzej mene, v ktorej bol úver denominovaný.

72 Hoci v tejto súvislosti prináleží jedine vnútroštátnemu súdu vyjadriť sa ku kvalifikácii týchto podmienok v závislosti od osobitných okolností daného prípadu, nič to nemení na skutočnosti, že Súdny dvor má právomoc na to, aby z ustanovení smernice 93/13, v danom prípade jej článku 4 ods. 2, vyvodil kritériá, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri hodnotení zmluvných podmienok vo vzťahu k týmto ustanoveniam (rozsudok z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 28 a citovaná judikatúra).

73 V tejto súvislosti v kontexte zmlúv o úvere denominovaných v cudzích menách z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, by nemala byť obmedzená len na jej zrozumiteľnosť z formálneho a gramatického hľadiska (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44 a citovanú judikatúru).

74 Pokiaľ ide o úvery v cudzej mene, akým je úver v spore vo veci samej, treba zdôrazniť, ako to pripomenul Európsky výbor pre systémové riziká vo svojom odporúčaní ESRB/2011/1 z 21. septembra 2011 o poskytovaní úverov v cudzej mene (Ú. v. EÚ C 342, 2011, s. 1), že finančné inštitúcie majú poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti, pričom by mali prinajmenšom zahŕňať informácie o tom, aký dosah na splátky by mohlo mať výrazné znehodnotenie zákonného platidla členského štátu, v ktorom má dlžník bydlisko/sídlo, a zvýšenie zahraničnej úrokovej sadzby (Odporúčanie A – Informovanosť dlžníkov o rizikách, bod 1) (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 49).

75 Konkrétne dlžník má byť na jednej strane jasne informovaný o skutočnosti, že podpísaním zmluvy o úvere denominovanej v cudzej mene sa vystavuje kurzovému riziku, ktorého znášanie pre neho môže byť ekonomicky náročné v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem, v porovnaní s cudzou menou, v ktorej bol úver dojednaný. Na druhej strane má predajca alebo dodávateľ, v prejednávanej veci banková inštitúcia, uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s uzatvorením úveru v cudzích menách (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 50).

76 Nakoniec, ako spresňuje dvadsiate odôvodnenie smernice 93/13, ja potrebné, aby mal spotrebiteľ skutočne možnosť oboznámiť sa so všetkými podmienkami zmluvy. Informácie poskytnuté včas pred uzavretím zmluvy o zmluvných podmienkach a dôsledkoch uvedeného uzavretia majú totiž zásadný význam pre spotrebiteľa, aby sa rozhodol, či sa chce zmluvne zaviazať predajcovi alebo dodávateľovi v súlade s podmienkami, ktoré tento predajca alebo dodávateľ vopred pripravil (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 70 a citovanú judikatúru).

77 V prejednávanej veci vzhľadom na vyššie uvedené úvahy vnútroštátnemu súdu prináleží zohľadniť okrem iného bod 10 predmetnej zmluvy o úvere nachádzajúci sa v tejto zmluve s názvom „vyhlásenie o oboznámení sa s rizikom“, ktorého znenie bolo uvedené v bode 19 tohto rozsudku, v spojení s prípadnými doplňujúcimi informáciami poskytnutými pred uzavretím tejto zmluvy. V tejto poslednej uvedenej súvislosti zo skutočností predložených Súdnemu dvoru vyplýva, že dlžníkom bol doručený okrem iného doplňujúci zoznam informácií týkajúci sa kurzového rizika, obsahujúci príklady konkrétnych výpočtov rizika v prípade devalvácie maďarského forintu v porovnaní so švajčiarskym frankom, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

78 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, zaväzuje finančné inštitúcie poskytovať dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka týkajúca sa kurzového rizika má byť pre spotrebiteľa zrozumiteľná z formálneho aj gramatického hľadiska, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti devalvácie národnej meny vo vzťahu k cudzej mene, v ktorej bol úver denominovaný, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky.

O štvrtej otázke

79 Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby sa zrozumiteľnosť zmluvných podmienok posudzovala v čase uzatvorenia zmluvy so zreteľom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, ako aj na všetky ostatné podmienky zmluvy, aj keď niektoré z týchto podmienok boli neskôr vyhlásené alebo považované za nekalé a vyhlásené za neplatné vnútroštátnym zákonodarcom.

80 Zo znenia článku 4 ods. 1 smernice 93/13 vyplýva, že na účely posúdenia, v prípade, keď sa dotknutá zmluvná podmienka týka definície hlavného predmetu zmluvy, či je táto podmienka zrozumiteľná v zmysle článku 4 ods. 2 tejto istej smernice, je potrebné zohľadniť okrem iného všetky zmluvné podmienky, ktoré v nej boli uvedené v čase jej uzavretia, pretože práve v tomto čase sa spotrebiteľ rozhoduje, či sa chce zmluvne zaviazať predajcovi alebo dodávateľovi v súlade s podmienkami, ktoré tento predajca alebo dodávateľ vopred naformuloval.

81 Z uvedeného vyplýva, pokiaľ ide o prejednávanú vec, že neskoršie nadobudnutie účinnosti zákonov DH 1, DH 2 a DH 3 v rozsahu, v akom tieto zákony upravili záväzným spôsobom a *ex tunc* určité podmienky obsiahnuté v predmetnej zmluve o úvere, nepatrí medzi okolnosti, ktoré vnútroštátnemu súdu prináleží zohľadniť v rámci posúdenia transparentnosti podmienky týkajúcej sa kurzového rizika.

82 Z toho vyplýva, že vnútroštátnemu súdu prináleží zohľadniť všetky okolnosti prejednávanej veci, ktoré existovali v čase uzavretia zmluvy.

83 Na štvrtú otázku treba preto odpovedať tak, že článok 4 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby sa zrozumiteľnosť zmluvných podmienok posudzovala v čase uzatvorenia zmluvy so zreteľom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, ako aj na všetky ostatné podmienky zmluvy, napriek tomu, že niektoré z týchto podmienok boli vyhlásené alebo považované za nekalé a v dôsledku toho neskôr vyhlásené za neplatné vnútroštátnym zákonodarcom.

O piatej otázke

84 Svojou piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 6 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že prináleží vnútroštátnemu súdu, aby skúmal z úradnej moci namiesto spotrebiteľa v postavení žalobcu prípadnú nekalú povahu podmienok zmluvy, ktorú uzavrel s predajcom alebo dodávateľom.

85 Podľa článku 6 ods. 1 smernice 93/13 členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.

86 Okrem toho z článku 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení s jej dvadsiatym štvrtým odôvodnením vyplýva, že členské štáty majú povinnosť zabezpečiť, aby súdy a správne orgány disponovali primeranými a účinnými prostriedkami, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov. V tejto súvislosti Súdny dvor pripomenul povahu a význam verejného záujmu, na ktorom spočíva ochrana spotrebiteľov, ktorí sa voči predajcom alebo dodávateľom nachádzajú v nevýhodnejšom postavení (rozsudok z 31. mája 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, bod 33 a citovaná judikatúra).

87 Vzhľadom na vyššie uvedené treba pripomenúť, že vnútroštátny súd má *ex offo* posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky patriacej do pôsobnosti smernice 93/13, a tým odstrániť nerovnováhu medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, hneď ako je oboznámený s právnymi a so skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 43 a citovanú judikatúru).

88 Túto povinnosť vnútroštátneho súdu je potrebné považovať za nevyhnutnú na zabezpečenie účinnej ochrany spotrebiteľa, a to najmä vzhľadom na nezanedbateľné nebezpečenstvo, že tento spotrebiteľ o svojich právach nevie, alebo má ťažkosti s ich uplatnením (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. mája 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, bod 31 a citovanú judikatúru).

89 Okrem toho Súdny dvor rozhodol, že vzhľadom na povahu a význam verejného záujmu, z ktorého vychádza ochrana spotrebiteľov zaručená touto smernicou 93/13, jej článok 6 musí byť považovaný za ustanovenie rovnocenné s vnútroštátnymi pravidlami, ktoré majú v rámci vnútroštátneho právneho poriadku právnu silu noriem verejného poriadku (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. mája 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, bod 35, a citovanú judikatúru).

90 Z toho vyplýva, že ochrana požadovaná smernicou 93/13 vyžaduje, pokiaľ má vnútroštátny súd k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel, aby tento súd identifikoval z úradnej moci a v prípade, ak je to potrebné, namiesto spotrebiteľa v postavení žalobcu prípadné nekalé podmienky obsiahnuté v zmluve uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a týmto spotrebiteľom.

91 Z toho vyplýva, že na piatu otázku treba odpovedať tak, že článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že prináleží vnútroštátnemu súdu, aby identifikoval z úradnej moci namiesto spotrebiteľa v postavení žalobcu prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, pokiaľ má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel.

O trovách

92 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. **Pojem „podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá“, uvedený v článku 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, treba vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje najmä na zmluvnú podmienku zmenenú záväzným vnútroštátnym právnym ustanovením prijatým po uzavretí zmluvy so spotrebiteľom, ktorého cieľom je nahradiť neplatnú podmienku obsiahnutú v uvedenej zmluve.**

2. **Článok 1 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že pôsobnosť tejto smernice sa nevzťahuje na podmienky odrážajúce záväzné ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré boli do zmluvy o spotrebiteľskom úvere vložené po jej uzavretí, pričom ich cieľom je nahradiť neplatnú podmienku tejto zmluvy zavedením výmenného kurzu stanoveného Národnou bankou. Podmienka týkajúca sa kurzového rizika, o akú ide v prejednávanej veci, však podľa tohto ustanovenia nie je z uvedenej pôsobnosti vylúčená.**

3. **Článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná zrozumiteľne, zaväzuje finančné inštitúcie poskytovať dlžníkom informácie dostatočné na to, aby im umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka týkajúca sa kurzového rizika má byť pre spotrebiteľa zrozumiteľná z formálneho aj gramatického hľadiska, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti devalvácie národnej meny vo vzťahu k cudzej mene, v ktorej bol úver denominovaný, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky.**

4. **Článok 4 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby sa zrozumiteľnosť zmluvných podmienok posudzovala v čase uzatvorenia zmluvy so zreteľom na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, ako aj na všetky ostatné zmluvné podmienky, napriek tomu, že niektoré z týchto podmienok boli vyhlásené alebo považované za nekalé a v dôsledku toho neskôr vyhlásené za neplatné vnútroštátnym zákonodarcom.**

5. **Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že prináleží vnútroštátnemu súdu, aby identifikoval z úradnej moci namiesto spotrebiteľa v postavení žalobcu prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, pokiaľ má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel.**

Podpisy